ARTYKUŁY

„Polityka i Społeczeństwo" 1(24) / 2026
ISSN 1732-9639; eISSN 3072-5917
DOI: 10.15584/polispol.2026.1.3

Grzegorz Bonusiak*

GRANICE LIBERALNEGO MODELU POLITYKI MIGRACYJNEJ. PRZYPADEK SZWECJI PO 2015 ROKU[1]

Streszczenie

Artykuł analizuje funkcjonowanie liberalnego modelu polityki migracyjnej na przykładzie Szwecji po kryzysie migracyjnym z 2015 roku. Celem opracowania jest identyfikacja strukturalnych ograniczeń modelu opartego na szerokiej inkluzji prawnej, dobrowolnym charakterze integracji oraz rozbudowanym państwie dobrobytu w warunkach masowej migracji. Analiza wskazuje, że mimo utrzymywania wysokich standardów ochrony praw migrantów i rozbudowanych instrumentów polityki integracyjnej, Szwecja nie zdołała zapewnić ich pełnej integracji strukturalnej. Trwałe dysproporcje na rynku pracy, segregacja społeczno-przestrzenna oraz ograniczony dostęp do kapitału społecznego doprowadziły do utrwalenia marginalizacji części populacji migranckiej. Konsekwencją okazały się narastające napięcia społeczne, spadek zaufania do instytucji publicznych oraz zmiana debaty politycznej dotyczącej migracji. Studium przypadku Szwecji wskazuje, że skuteczność polityki migracyjnej zależy nie tylko od zakresu gwarantowanych praw, lecz przede wszystkim od zdolności państwa do prowadzenia efektywnej integracji instytucjonalnej i społecznej.

Słowa kluczowe: polityka migracyjna, integracja migrantów, Szwecja, multikulturalizm

Wstęp

Szwecja przez dekady uchodziła za jedno z najbardziej otwartych wobec migracji państw europejskich. Liberalna polityka azylowa, rozbudowany system państwa dobrobytu oraz silne przywiązanie do idei multikulturalizmu stanowiły fundament szwedzkiego modelu społeczno-politycznego. Migracja była traktowana zarówno jako wyraz solidarności międzynaro-

* Uniwersytet Rzeszowski, e-mail: gbonusiak@ur.edu.pl, ORCID: 0000-0002-3315-3391.

[1] Niniejszy tekst został przygotowany dzięki finansowaniu z projektu *Migranci z Ukrainy w województwie podkarpackim. Implikacje społeczno-ekonomiczne* w ramach programu Ministerstwa Nauki Regionalna Inicjatywa Doskonałości na lata 2024–2027, nr RID/SP/0011/2024/1.

dowej, jak i potencjalny zasób demograficzny. Dopiero kryzys migracyjny z 2015 roku ujawnił napięcie między normatywnymi założeniami polityki migracyjnej a rzeczywistymi zdolnościami integracyjnymi państwa. Skala napływu migrantów oraz ograniczona efektywność instrumentów integracyjnych doprowadziły do zmiany w debacie publicznej. Zaczęto wskazywać, że dotychczasowy model traktowania imigrantów generuje trwałe konsekwencje społeczne w postaci segregacji i marginalizacji. Jednak zmniejszenie napływu migrantów w kolejnych latach stłumiło tę dyskusję i minąć musiała kolejna dekada, zanim już nie tylko przedstawiciele populistycznej opozycji, ale także oficjalni reprezentanci rządu i dziennikarze z mediów głównego nurtu zaczęli mówić o tym, że konieczna jest gruntowna przebudowa polityki migracyjnej i integracji migrantów.

Celem niniejszego opracowania jest wskazanie strukturalnych ograniczeń podejścia opartego na szerokiej inkluzji, dobrowolnym charakterze integracji oraz rozbudowanym systemie państwa dobrobytu w warunkach masowej migracji. Artykuł opiera się na jakościowej analizie przypadku szwedzkiej polityki migracyjnej po 2015 roku. Wybór Szwecji jako studium przypadku uzasadnia jej pozycja państwa o długiej tradycji liberalnej polityki migracyjnej oraz rozbudowanego modelu państwa dobrobytu, co czyni ją istotnym przypadkiem analitycznym w europejskiej debacie o integracji migrantów[2]. Analiza ma charakter deskryptywno-analityczny i jest głosem w szerszej dyskusji nad współczesną polityką migracyjną państw europejskich.

Założenia szwedzkiego modelu migracyjnego

Imigracja do Szwecji jest zjawiskiem stosunkowo nowym i datuje się dopiero na okres II wojny światowej, kiedy to obywatele państw sąsiednich uchodzili przed działaniami wojennymi, szukając schronienia. W kolejnych dekadach większe napływy imigrantów związane były z integracją państw północnej Europy w ramach Rady Nordyckiej oraz okresowymi falami uchodźców politycznych i wojennych z różnych stron świata[3]. Szwecja prowadziła otwartą politykę wobec tych napływów, upatrując w nich szansy na poprawę wewnętrznej sytuacji demograficznej i ekono-

[2] A. Geddes, P. Scholten, *The Politics of Migration and Immigration in Europe*, London 2016, s. 2–3, 18–19.

[3] G. Bonusiak, *Przemiany w polityce Królestwa Szwecji wobec imigrantów w dobie „kryzysu uchodźczego"* [w:] *Współczesna polityka bezpieczeństwa. Aspekty polityczne, gospodarcze i militarne*, red. M. Delong, M. Malczyńska-Biały, t. 2, Rzeszów 2018, s. 270–271.

micznej. Jednocześnie w ten sposób wzmacniała swój międzynarodowy *soft power*, opierając go na promocji własnego wizerunku jako modelowego państwa liberalnej demokracji, wysoko ceniącego prawa człowieka i chroniącego je na płaszczyźnie ekonomicznej poprzez budowę państwa opiekuńczego, kulturowej poprzez wsparcie dla multikulturalizmu i politycznej poprzez swobodę wewnętrznej debaty społeczno-politycznej i wspomniane przyjmowanie uchodźców oraz promowanie związanych z tym wartości na całym świecie. Odpowiednio do tego szwedzki model polityki migracyjnej opierał się na trzech komplementarnych filarach: liberalnym multikulturalizmie, koncepcji państwa dobrobytu oraz strukturalnym ujęciu integracji migrantów.

Liberalny multikulturalizm zakłada, że uznanie kulturowej odrębności oraz równość praw stanowią podstawę integracji migrantów w społeczeństwach liberalnych[4]. W tym ujęciu integracja nie oznacza asymilacji, lecz współistnienie różnych tożsamości w ramach wspólnego porządku prawnego. Jak wskazuje Kymlicka, w tego typu modelach zachodzić musi dynamika pomiędzy potrzebą ochrony praw jednostkowych i zbiorowych, przy czym autor ten stawiał na pierwszym miejscu uniwersalne prawa jednostkowe, uznając znaczenie praw zbiorowych wyłącznie pod warunkiem, że ich ochrona służy ochronie praw jednostki, a nie utrzymaniu wewnątrzgrupowych ograniczeń, takich jak dyskryminacja kobiet czy zakaz apostazji lub konwersji[5]. W tym zakresie założenia szwedzkiego modelu są jeszcze bardziej indywidualistyczne niż u powołanego autora. Szwecja nie rozwija katalogu praw zbiorowych i odrzuca możliwość trwałej instytucjonalizacji różnic kulturowych, zachowując jedynie ograniczone wsparcie na przykład w odniesieniu do utrzymania języka, ale traktowane jako prawo jednostki, a nie prawo zbiorowe. Wolność (sensownego) wyboru według tego modelu gwarantować mają jednostce instytucje szwedzkiego państwa dobrobytu.

Szwedzki model państwa dobrobytu jest oparty na szerokim dostępie do świadczeń i usług publicznych, wolnym rynku z silną rolą państwa i bardzo dużą jego aktywnością na rynku pracy oraz równością i inkluzywnością. Przekłada się to na wysokie obciążenia podatkowe, ale jednocześnie na niski poziom nierówności dochodowych, aktywność zawodową obejmującą także grupy mniejszościowe i wysoką jakość życia. Model taki tradycyjnie postrzegany jest jako najbardziej sprzyjający integracji imigrantów, bowiem prowadzi do ograniczenia wykluczenia społecznego, zmniejszenia zależności jednostki od rynku pracy jako jedynego źródła stabilności ży-

[4] W. Kymlicka, *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*, Oxford 1996.

[5] *Ibidem*, s. 34–48.

ciowej oraz zwiększa zdolność państwa do włączania wszystkich mieszkańców w życie społeczne (praca, rodzina, obywatelstwo). Jak wskazywał Esping-Andersen, kluczową kategorią w tym zakresie jest wysoka dekomodyfikacja, to jest stopień, w jakim jednostka może utrzymać godny poziom życia niezależnie od sprzedaży swojej pracy na rynku[6]. Szwedzkie państwo dobrobytu obejmuje swą ochroną każdego, a więc także migrantów, i zapewnia im bezpieczeństwo w początkowym okresie pobytu, zmniejszając jednocześnie ryzyko pozostawania w trwałym ubóstwie.

Strukturalne ujęcie integracji migrantów rozumiane jest jako proces ich stopniowego włączania w kluczowe obszary funkcjonowania społeczeństwa. Integracja nie jest sprowadzana do samego uznania prawnego, lecz do faktycznego uczestnictwa w podstawowych strukturach społecznych, a przede wszystkim w rynku pracy, systemie edukacji oraz sferze politycznej. Pozycja jednostki w tych obszarach w największym stopniu determinuje jej możliwości życiowe, zakres autonomii oraz stopień społecznego włączenia[7]. Centralną rolę odgrywa rynek pracy, gdyż obok stabilnych dochodów umożliwia dostęp do sieci społecznych, awansu zawodowego i pełnego korzystania z instytucji państwa dobrobytu. Integracja edukacyjna stanowi kluczowy mechanizm długofalowego wyrównywania szans, zwłaszcza w odniesieniu do drugiego pokolenia migrantów. Uczestnictwo w sferze politycznej dopełnia ten proces, umożliwiając migrantom wyrażanie własnych interesów w ramach istniejącego porządku instytucjonalnego. Integracja migrantów jest przede wszystkim zadaniem państwa, a kluczowe znaczenie mają konkretne instrumenty polityki publicznej, takie jak aktywna polityka rynku pracy, regulacje antydyskryminacyjne, polityka mieszkaniowa czy rozwiązania organizacyjne w systemie edukacji. O skuteczności integracji decyduje zatem zdolność państwa do konsekwentnego wdrażania i egzekwowania przyjętych rozwiązań instytucjonalnych[8].

Strukturalne ujęcie integracji stanowi dopełnienie liberalnego multikulturalizmu oraz modelu państwa dobrobytu w Szwecji. Uznanie praw jednostkowych oraz rozbudowany system zabezpieczenia społecznego tworzą ramy normatywne i materialne integracji. Natomiast podejście strukturalne koncentruje się na tym, w jakim stopniu ramy te przekładają się na realne uczestnictwo migrantów w życiu społecznym i redukcję trwałych nierówności.

---

[6] G. Esping-Andersen, *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Cambridge–Oxford 1990, s. 35 i n.

[7] H. Esser, *Integration and ethnic stratification*, "International Migration Review", 2001, no 35(4), s. 1027–1054.

[8] R. Brubaker, *The return of assimilation? Changing perspectives on immigration and its sequels in France, Germany, and the United States*, "Ethnic and Racial Studies", 2001, no. 24(4), s. 531–548.

Segregacja społeczna i marginalizacja migrantów

Według opracowanego przez Migration Policy Group wskaźnika Migrant Integration Policy Index (MIPEX) Szwecja pozostaje absolutnym liderem w dziedzinie jakości ram prawnych i instytucjonalnych mających sprzyjać integracji migrantów[9]. Jednak indeks ten ocenia polityki integracyjne, a nie samą integrację migrantów. W tym drugim zakresie – efektów integracji, dostrzegalne są wyraźne słabości szwedzkiej polityki. Jak wskazano w poprzedniej części, centralną rolę w integracji migrantów odgrywa rynek pracy. Bevelander i Irastorza wskazali jednak, że aktywność zawodowa imigrantów jest wyraźnie niższa niż rodowitych Szwedów. Nawet po dziesięciu latach pobytu poziom zatrudnienia wśród migrantów zarobkowych jest o ponad 10 punktów procentowych niższy niż w populacji rodzimej, a w odniesieniu do osób objętych ochroną międzynarodową i przybyłych na podstawie przepisów o łączeniu rodzin różnica przewyższa 30 punktów. Co ważne, istnieją bardzo istotne różnice pomiędzy płciami. Wśród mężczyzn odsetek zatrudnionych spośród osób urodzonych w Szwecji wynosił około 86%, podczas gdy wśród migrantów zarobkowych przekraczał 74%, a wśród migrantów objętych ochroną międzynarodową i przybyłych na podstawie przepisów o łączeniu rodzin nieznacznie przekraczał 50%. Wśród kobiet odsetki te były znacząco niższe i wynosiły odpowiednio około 85%, 60%, 45% i 35%[10]. Badania prowadzone w kolejnych latach wskazywały na utrzymywanie się zasygnalizowanych dysproporcji[11]. Dane te sygnalizują istnienie ograniczeń w skuteczności szwedzkiej polityki integracji migrantów, w szczególności w odniesieniu do kobiet.

Poszukując przesłanek tych różnic, trzeba wskazać na dwa podstawowe uwarunkowania: słabszą pozycję migrantów na rynku pracy oraz segregację przestrzenną utrudniającą tworzenie nieformalnych międzyetnicznych sieci społecznych. Słabsza pozycja na rynku pracy wydaje się wynikać w głównej mierze z niedopasowania lub nieuznawania wykształcenia i umiejętności uzyskanych przez migrantów poza Szwecją do lokalnego rynku pracy. Problemem wstępnym jest znacząco niższy poziom wykształcenia migrantów w porównaniu do rodowitych Szwedów. Raport OECD wskazywał na przykład, że w rdzennej społeczności wyłącznie

[9] *Migrant Integration Policy Index 2025*, Migrant Integration Policy Index, https://www.mipex.eu, 2025 (20.12.2025).

[10] N. Irastorza P. Bevelander, *The Labour Market Participation of Humanitarian Migrants in Sweden: An Overview*, "Intereconomics", 2017, vol. 52, s. 274.

[11] *Labour Force Surveys (LFS) – Theme: Employment among refugees and their family members in 2019*, Tema 2, Statistics Sweden, https://www.scb.se, 18.02.2021 (20.12.2025); E. Righard, H. Emilsson, T. Jensen, *Integration into the Labour Market and Skills Training in Sweden*, Malmö 2020.

podstawową umiejętność czytania posiadało zaledwie 6% osób w wieku 16–65 lat, podczas gdy wśród przybywających do Szwecji migrantów było to ponad 40%[12]. Ten sam raport zaznaczał, że szwedzkie przedsiębiorstwa podnosiły brak kompetencji odpowiadających oferowanej migrantom pracy. Skutkiem było powszechne zatrudnianie migrantów na umowy czasowe za najniższe stawki i to w oparciu o dotacje przekazywane przez państwo na pokrycie maksymalnie do 80% ich wynagrodzeń[13]. Z jednej strony, dawało to szansę zatrudnionym udowodnienia własnych kompetencji, z drugiej jednak, mogło utrwalać ich podrzędną pozycję w związku z brakiem pewności zatrudnienia i niskim statusem materialnym. Mogło też odstręczać pracodawców od zmiany formy ich zatrudnienia z uwagi na potencjalną utratę dotacji ze strony państwa. Choć bowiem każdy nowy pracownik był nisko produktywny, to jednocześnie z uwagi na minimalne stawki i dotacje państwowe bardzo tani dla pracodawcy.

Najbardziej widocznym skutkiem szwedzkiej polityki migracyjnej stała się jednak trwała segregacja społeczno-przestrzenna. Migranci koncentrowali się w określonych dzielnicach o wysokim bezrobociu wśród ludzi o niskim wykształceniu i minimalnych kompetencjach kulturowych umożliwiających integrację do społeczeństwa większościowego. Wynikał z tego ograniczony dostęp do sieci społecznych innych niż złożone z migrantów i do kapitału społecznego istniejącego w społecznościach rdzennych. W klasycznych indywidualistycznych koncepcjach sytuacja taka byłaby traktowana jako skutek jednej z trzech głównych przesłanek. Po pierwsze, braku odpowiednich kompetencji kulturowych wśród migrantów. Po drugie, strategii adaptacyjnej migrantów do nowej rzeczywistości wynikającej z ich indywidualnych wyborów i polegającej na samoizolacji lub separacji od grupy większościowej i nawiązywaniu relacji wyłącznie w ramach własnych grup etnicznych lub religijnych. Po trzecie, niechęci migrantów do przyjęcia kultury grupy przyjmującej[14]. Zapewne w analizie jednostkowych przypadków migrantów w Szwecji możliwe byłoby odnalezienie każdej z trzech wymienionych sytuacji, jednak badania Dahlstedt i Neergaard wskazują na konieczność głębszej analizy. Powołani autorzy podkreślają, że zjawisko segregacji społeczno-przestrzennej ma we współczesnej Szwecji charakter strukturalny i nie wynika wyłącznie z indywidualnych strategii przyjmowanych przez migrantów, lecz

[12] *Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Sweden*, Paris 2016, s. 98.

[13] *Ibidem*, s. 124–129.

[14] F. Kalter, *Integration in migration societies* [w:] *Handbook of Sociological Science: Contributions to Rigorous Sociology*, red. K.Gërxhani; N.D. de Graaf, W. Raub, Cheltenham 2022, s. 136–146.

z uwarunkowań polityki publicznej. Ich zdaniem koncentracja migrantów w dzielnicach peryferyjnych, wśród mieszkańców, u których występuje ograniczony kapitał kulturowy, niskie wykształcenie i wysokie bezrobocie strukturalne, wynika z polityk państwowych, a w szczególności z koncentracji przestrzennej mieszkań socjalnych, selektywnego rynku pracy z wysokimi barierami wejścia na rynek oraz przeniesienia odpowiedzialności za integrację z państwa na samych migrantów. W związku z tym redystrybucja wynikająca z zasad państwa dobrobytu nie łączy się z inkluzją społeczną, a wręcz ją utrudnia, bowiem migranci nie mają dostępu do kapitału społecznego, a przez to są odcięci od bardziej lukratywnych ofert pracy i w konsekwencji narażeni na utrwalenie niskiej pozycji społecznej w kolejnych pokoleniach[15]. Skądinąd łączy się ten pogląd z wskazanym w powołanym uprzednio raporcie OECD wnioskiem, iż podstawowym czynnikiem faktycznego wejścia migrantów na szwedzki rynek pracy jest integracja rozumiana jako przyjęcie szwedzkich wzorców kulturowych.

Konsekwencje społeczne i polityczne

Jednym z kluczowych problemów szwedzkiej polityki migracyjnej po 2015 roku okazała się ograniczona zdolność państwa do przełożenia formalnych instrumentów inkluzji na rzeczywistą integrację strukturalną migrantów. Integracja rozumiana jako dostęp do praw i świadczeń nie została skutecznie powiązana z uczestnictwem w kluczowych sferach życia społecznego, w szczególności w rynku pracy oraz systemie edukacji. W rezultacie powstała sytuacja, w której formalna inkluzja prawna współistniała z faktycznym wykluczeniem społecznym. Z perspektywy analizy polityki publicznej oznacza to istotne ograniczenie zdolności państwa do zarządzania różnorodnością społeczną. Państwo szwedzkie, konsekwentnie unikając mechanizmów warunkowości integracji, przyjęło założenie, że proces włączania migrantów będzie miał charakter spontaniczny i długofalowy. Założenie to okazało się jednak trudne do utrzymania w warunkach masowego napływu ludności oraz rosnącej presji na instytucje publiczne, zwłaszcza na rynek pracy, system edukacji i mieszkalnictwo.

Literatura przedmiotu wskazuje, że skuteczna integracja migrantów wymaga aktywnej roli państwa, obejmującej nie tylko ochronę praw, lecz także egzekwowanie określonych norm uczestnictwa społecznego. Brak takich mechanizmów sprzyja utrwalaniu się struktur peryferyjnych, w których migranci funkcjonują poza głównym nurtem społeczeństwa, co

[15] M. Dahlstedt, A. Neergaard, *Crisis of solidarity? Changing welfare and migration regimes in Sweden*, "Critical Sociology", 2019, no. 45(1), s. 121–135.

w dłuższej perspektywie prowadzi do pogłębienia nierówności oraz napięć społecznych[16]. W przypadku Szwecji rozbieżność między integracją formalną a faktyczną oznacza, że wysoki poziom praw nie oznacza wysokiego poziomu uczestnictwa, dostęp do uniwersalnych świadczeń – faktycznej równości szans, a uzyskanie obywatelstwa – pełnej integracji społecznej.

Narastająca polaryzacja społeczna wiązała się jednocześnie z osłabieniem zaufania do instytucji publicznych, które coraz częściej postrzegano jako niezdolne do skutecznego kontrolowania społecznych konsekwencji własnych decyzji politycznych. W tym sensie segregacja społeczna stała się nie tylko problemem integracyjnym, lecz także problemem legitymizacji państwa, podważając jego zdolność do realizacji podstawowej funkcji państwa dobrobytu – utrzymania spójności społecznej. Wzrost sceptycyzmu wobec dotychczasowego modelu polityki migracyjnej nie oznaczał wyłącznie sprzeciwu wobec migracji jako takiej, lecz raczej kwestionowanie zdolności państwa do łączenia uniwersalnych praw z realnym uczestnictwem społecznym.

W przedstawionym w 2024 roku raporcie z badań dotyczących postrzegania przez Szwedów integracji Irastorza wskazuje, że na pytanie o to, czy migranci spoza Europy są w Szwecji zintegrowani, 25,5% respondentów odpowiedziało zdecydowanie nie, 36,8% raczej nie, 32,2% raczej tak i tylko 5,5% zdecydowanie tak[17]. Zatem ponad połowa respondentów niezależnie od tego, czy zamieszkuje w dużych miastach, czy poza nimi, uważa, że migranci spoza Europy nie są zintegrowani w szwedzkim społeczeństwie. Oznacza to, że obywatele Szwecji zdają sobie sprawę, że pomimo rozbudowanej polityki wielopłaszczyznowej integracji migrantów, proces ten nie zachodzi zgodnie z oczekiwaniami. Odpowiada to zmianom w postrzeganiu imigracji w ogóle. Już w wyniku kryzysu migracyjnego 2015 roku znacząco pogorszyło się postrzeganie migracji. Prowadzone corocznie w Szwecji badania barometru różnorodności wskazały, że pomiędzy 2011 a 2016 rokiem nastąpił wyraźny spadek przychylnego nastawienia do imigracji i imigrantów. W skali od 0 do 4 wynosił on 2,5 w latach przed kryzysem, a więc był lekko pozytywny, i spadł do 1,7–1,8 po 2015 roku, a więc był lekko negatywny. Dopiero w roku 2020 wrócił do neutralnego 2,1. Wyraźne jest też zróżnicowanie demograficzne: kobiety, osoby młodsze i z wyższym wykształceniem prezentują postawy bardziej pozytywne, natomiast mężczyźni, osoby starsze i z niższym

[16] A. Favell, *Integration: twelve propositions after Schinkel,* "Comparative Migration Studies", 2019, no. 7.

[17] N. Irastorza, *Understanding public opinions towards integration Where does Sweden stand?*, "Delmi" The Migration Studies Delegation, https://www.delmi.se, September 2024 (20.12.2025).

wykształceniem postawy bardziej negatywne wobec imigrantów. Badania wskazują też na oczywistą korelację stosunku do imigracji i sympatii politycznych. Zwolennicy partii lewicowych deklarują postawy pozytywne, a zwolennicy Szwedzkich Demokratów zdecydowanie negatywne[18].

Dyskurs dotyczący migracji i integracji migrantów stał się kluczowym zasobem mobilizacyjnym dla Szwedzkich Demokratów. Partia ta konsekwentnie podnosi problemy segregacji, bezrobocia i napięć społecznych jako dowód systemowej porażki dotychczasowej polityki migracyjnej, przypisując odpowiedzialność elitom politycznym oraz instytucjom państwa dobrobytu[19]. O ile przed kryzysem migracyjnym, w 2010 roku, partia ta uzyskała 5,7% poparcia w wyborach do Riksdagu, o tyle w ostatnich wyborach w 2022 roku 20,5%[20]. Najnowsze sondaże wskazują, że odsetek zwolenników tej partii wciąż rośnie i sięga obecnie 22%[21]. Wydaje się, że wzrost poparcia dla Szwedzkich Demokratów po 2015 roku można interpretować nie tyle jako prosty wyraz postaw antyimigracyjnych, ile jako reakcję na postrzeganą niezdolność państwa do skutecznego zarządzania integracją. Nie oznacza to jednak prostego związku przyczynowego między obecnością migrantów a poparciem dla tej partii, lecz wskazuje na rolę dyskursu integracyjnego jako ramy interpretacyjnej dla szerszych frustracji społecznych.

Zakończenie

Analiza szwedzkiej polityki migracyjnej po 2015 roku wskazuje na strukturalne ograniczenia liberalnego modelu multikulturalnego w warunkach masowej migracji. Oparcie integracji migrantów na założeniu dobrowolności oraz szerokiej inkluzji prawnej, przy jednoczesnym braku skutecznych mechanizmów integracji strukturalnej, doprowadziło do trwałych form segregacji społecznej i marginalizacji części populacji imigranckiej. Przypadek Szwecji pokazuje, że formalne uznanie praw i dostęp do świad-

[18] J.S. Munobwa, F. Ahmadi, M. Darvishpour, *Diversity Barometer 2020: Attitudes towards Immigration and Ethnic Diversity in Sweden,* "Social Sciences", 2021, no. 10, s. 401.

[19] *För att Sverige ska kunna kännas som hemma igen*, Sverigedemokraterna, https://www.sd.se (20.12.2025); K. Holloway, D. Faures, A. Leach, *Public narratives and attitudes towards refugees and other migrants Sweden country profile – second edition,* ODI Country study 2021, s. 10–12, ODI Global, www.odi.org, November 2021 (20.12.2025).

[20] *Tidigare valresultat i riksdags-, region- och kommunval*, Valmyndingheten, https://www.val.se, 20.04.2025 (20.12.2025); *Valresultat 2022 – riksdag, region och kommun*, Valmyndingheten https://www.val.se, 05.05.2024 (20.12.2025).

[21] *Sweden – National parliament voting intention*, Politico, https://www.politico.eu (20.12.2025).

czeń socjalnych nie są wystarczającymi warunkami pełnego włączenia migrantów w struktury społeczne, zwłaszcza w obszarze rynku pracy i edukacji. Jednocześnie szwedzkie doświadczenia ujawniają istotne napięcie między normatywną spójnością polityki migracyjnej a jej realnymi skutkami społecznymi. Model, który w założeniu miał sprzyjać integracji i spójności społecznej, w praktyce przyczynił się do utrwalenia nierówności strukturalnych oraz osłabienia zdolności państwa do zarządzania różnorodnością społeczną. W tym sensie kryzys migracyjny z 2015 roku nie był jedynie epizodem nadzwyczajnym, lecz katalizatorem procesów, które ujawniły długofalowe słabości przyjętego paradygmatu polityki migracyjnej. Przypadek Szwecji pokazuje, że liberalny model polityki migracyjnej osiąga swoje granice nie na poziomie deklaracji normatywnych, lecz w momencie konfrontacji z długofalowymi skutkami strukturalnymi masowej migracji.

Wnioski płynące z analizy przypadku Szwecji mają istotne znaczenie dla szerszej debaty nad kształtem polityki migracyjnej Unii Europejskiej. Pokazują one, że silne normatywne założenia unijnej polityki migracyjnej, oparte na ochronie praw i deklaratywnej inkluzji, nie gwarantują jej skuteczności społecznej w warunkach zróżnicowanych zdolności absorpcyjnych państw członkowskich. Integracja migrantów nie może być traktowana wyłącznie jako proces kulturowy lub długookresowy, lecz powinna być analizowana przede wszystkim jako wyzwanie instytucjonalne, wymagające adekwatnych narzędzi polityki publicznej oraz zdolności ich egzekwowania. Szwedzki przypadek wskazuje zatem na potrzebę przesunięcia akcentów w europejskiej debacie migracyjnej – od koncentracji na normatywnej spójności rozwiązań ku refleksji nad ich skutkami strukturalnymi i społecznymi. Dla Unii Europejskiej oznacza to konieczność bardziej realistycznego podejścia do projektowania polityki migracyjnej, uwzględniającego zarówno cele humanitarne, jak i długofalową spójność społeczną oraz stabilność instytucjonalną państw członkowskich.

Bibliografia

Bonusiak G., *Przemiany w polityce Królestwa Szwecji wobec imigrantów w dobie „kryzysu uchodźczego”* [w:] *Współczesna polityka bezpieczeństwa. Aspekty polityczne, gospodarcze i militarne*, red. M. Delong, M. Malczyńska-Biały, t. 2, Rzeszów 2018.

Brubaker R., *The return of assimilation? Changing perspectives on immigration and its sequels in France, Germany, and the United States*, “Ethnic and Racial Studies”, 2001, no 24(4), DOI:10.1080/01419870120049770.

Dahlstedt M., Neergaard A., *Crisis of solidarity? Changing welfare and migration regimes in Sweden*, “Critical Sociology”, 2019, no. 45(1), https://doi.org/10.1177/0896920516675204.

Esping-Andersen G., *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Cambridge–Oxford 1990.

Esser H., *Integration and ethnic stratification*, "International Migration Review", 2001, no. 35(4).
Favell A., *Integration: twelve propositions after Schinkel*, "Comparative Migration Studies", 2019, no. 7. DOI:10.1186/s40878-019-0125-7.
För att Sverige ska kunna kännas som hemma igen, Sverigedemokraterna, https://www.sd.se (20.12.2025).
Geddes A., Scholten P., *The Politics of Migration and Immigration in Europe*, London 2016. DOI: 10.4135/9781446280492.
Holloway K., Faures D., Leach A., *Public narratives and attitudes towards refugees and other migrants Sweden country profile – second edition*, ODI Country study 2021, ODI Global www.odi.org, November 2021 (20.12.2025).
Irastorza N., *Understanding public opinions towards integration Where does Sweden stand?*, "Delmi" The Migration Studies Delegation, https://www.delmi.se, September 2024 (20.12.2025).
Irastorza N., Bevelander P., *The Labour Market Participation of Humanitarian Migrants in Sweden: An Overview*, "Intereconomics", 2017, vol. 52. DOI: 10.1007/s10272-017-0689-0.
Kalter F., *Integration in migration societies* [w:] *Handbook of Sociological Science: Contributions to Rigorous Sociology*, red. K.Gërxhani, N.D. de Graaf, W. Raub, Cheltenham 2022. DOI:10.4337/9781789909432.00016.
Kymlicka W., *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*, Oxford 1996.
Migrant Integration Policy Index 2025, Migrant Integration Policy Index 2025, https://www.mipex.eu, 2025 (20.12.2025).
Munobwa J.S., Ahmadi F., Darvishpour M., *Diversity Barometer 2020: Attitudes towards Immigration and Ethnic Diversity in Sweden*, "Social Sciences", 2021, no. 10. DOI: 10.3390/socsci10100401.
Righard E., Emilsson H., Jensen T., *Integration into the Labour Market and Skills Training in Sweden*, Malmö 2020.
Sweden – National parliament voting intention, Politico, https://www.politico.eu (20.12.2025).
Tidigare valresultat i riksdags-, region- och kommunval, Valmyndingheten, https://www.val.se, 20.04.2025 (20.12.2025).
Valresultat 2022 – riksdag, region och kommun, Valmyndingheten, https://www.val.se, 05.05.2024 (20.12.2025).
Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Sweden, Paris 2016.

The Limits of the Liberal Model of Migration Policy: The Case of Sweden after 2015

Abstract

This article examines the functioning of the liberal model of migration policy using the case of Sweden after the 2015 migration crisis. The study aims to identify the structural limitations of a model based on extensive legal inclusion, voluntary integration, and a comprehensive welfare state under conditions of large-scale migration. The analysis demonstrates that despite maintaining extensive legal protections and highly developed

integration policies, Sweden has not achieved effective structural integration of migrants. Persistent labour market inequalities, socio-spatial segregation, and limited access to social capital have contributed to the long-term marginalisation of parts of the migrant population. These developments have been accompanied by growing social tensions, declining trust in public institutions, and significant changes in the political debate on migration. The Swedish case suggests that the effectiveness of migration policy depends not only on the scope of legal rights granted to migrants but, above all, on the state's capacity to ensure effective institutional and social integration.

Keywords: migration policy, migrant integration, Sweden, multiculturalism